

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

Folkemøte

Fredrikstad Bibliotek, 18. november 1994

Om ti dager faller avgjørelsen som vil ha så stor innflytelse på Norges framtid. Ja-siden har gode muligheter til å vinne hvis alle de som føler at det er best for Norge å være med møter opp og stemmer. Derfor trenger vi nå en kraftig mobilisering. Fullt medlemskap for Norge er ikke noe vi kan vente med. Det finnes ingen angrefrist for tapte muligheter. De beste mulighetene har vi nå, med de særlige ordninger vi har forhandlet fram, sammen med våre nordiske naboer.

Det er nå vi har muligheten. Vi må rette en bred appell til alle som vil en bedre framtid. Vi ønsker det beste for Norge. Vi kan tro på oss selv, og vi må tro på oss selv. Norge fortjener å kunne gjøre seg så sterkt gjeldende som mulig i Europa. Det er i Europa vår hverdag og vår framtid formes. Og da må vi være med, sammen med våre naboer Danmark, Finland og Sverige.

Vi kan ikke velge bort Europa, - men sier vi nei - velger vi bort norsk innflytelse i Europa.

Vi har en enestående sjanse til å la Norge ta sin fullverdige plass i samarbeidet. Da får vi stemmerett om fremtiden vår. Det er det saken gjelder: Om Norge skal ha noe å si.

Det stemmer ikke med mitt bilde av landet vårt at vi skal velge bort å ha innflytelsen mens Sverige og Finland velger å få mer å si. Også Norge hører hjemme der Europas nasjoner møtes. Mitt ønske er at våre barn og barnebarn en dag kan si: "Tenk at det sto sånn strid om dette den gangen i 1994 - at Norge skulle bli med og samarbeide med dem som står oss nærmest i Norden og det øvrige Europa - det som vi alle i dag tar som en selvfølge". Og samtidig: I den slutfasen vi går inn i må vi bevare respekten for demokratiet og for hverandre. Det er hensynet til landet som må avgjøre. Og da er det viktig at vi alle kan lytte til argumentene.

1994 er allerede et merkeår for Norden. 1994 er året da Finland og Sverige valgte å gjøre felles nordisk sak med Danmark i EU-samarbeidet. Vi må uansett tegne Norden-kartet på nytt. Men la oss da ikke komme i den situasjonen at vi må ta fram den brede pennen, tegne en strek langs grensen vår fra Pasvik til Svinesund og si: Her går det et nytt skille mellom nabofolk.

- Det er nå vi har forhandlet sammen med Sverige og Finland. Den sjansen får vi aldri igjen. 1994 kan bli det året da de fire nordiske land på fastlandet fant sammen. Det er nå vi har fått EU til å lytte til nordiske erfaringer. Det er nå vi har sikret særordninger for spredt befolkede distrikter.

Eller er det noen her som tror, med hånden på hjertet, at vi en gang i fremtiden får en bedre avtale med EU? Tenk dere at Island i mellomtiden har gått inn før oss. Får vi da en så god fiskeriavtale? Nei, dette kan vi ikke ta sjansen på. Nå vet vi hva vi har. Det er nå det gjelder.

- Det er nå vi kan gjøre samhold til styrke og samle Norden. 1994 kan bli begynnelsen på en helt ny giv for Norden. Det er ikke fordi Sverige og Finland var mot EU at de sto utenfor til 1994. Det var den kalde krigen og militæralliansene som holdt dem utenfor. Da Tysklands ungdom rev Berlin-muren, fjernet de hindringene for finsk og svensk EU-medlemskap. Skal grensen mellom oss og andre bli høyere enn grensen mellom Øst og Vest?

- Det er nå vi har fått gjennomslag for norsk egenart med en god avtale for fiskerier, landbruk og distrikter. Det er nå vi vet at vi kan ta vare på hele landet som medlem. Vi har fått lagt våre betingelser først - før de nye søkerlandene i Øst-Europa. Hvis vi må forhandle på nytt kan vi ikke vite hva vi får til, sammen med øst-europeiske land, som er svært forskjellige fra oss.

Så til dem som gjerne vil utsette dette spør jeg: Hva tror dere vi vinner med det? Vi kan sitte og se på hvordan det går med Sverige og Finland, men det kan bli et dyrt eksperiment, med våre norske arbeidsplasser som innsats. Vi kan sitte og se på hvordan EU-samarbeidet utvikler seg - men er det ikke bedre å være med og forme et tryggere og bedre Europa? Hvorfor skal vi gi fra oss de mulighetene innflytelse gir?

Når de pakker sammen plakaten i nei-bevegelsen 29. november er det ikke for å ta ansvar for landets fremtid. Nei-sidens millionfest blir det vi som må rydde opp etter, dersom det skulle bli et nei. Det står om trygghet, arbeidsplasser og inntekter. Når alt kommer til alt er det vår velferd som er nei-sidens innsats i det spill som nå pågår for at Norge skal få minst mulig å si over vår egen framtid.

Mange opplever etterhvert at nei-sidens argumenter mister sin troverdighet.

- "Vi blir ikke lengre en selvstendig nasjon". Som om Sverige og Finland nå i folkeavstemning har bestemt at de ikke lenger skal være selvstendige land. Det er bare selvstendige land som kan være medlem av EU. Spør engelskmennene, nederlenderne eller danskene, om de er seg selv - eller om de tenker selv.

- Selvråderett. Hva er selvråderett om ikke retten til å forvalte naturressurser, og til å skaffe seg inntekter fra ressursene som kommer hele landet til gode? Det er det vi nå kan få: Både kontroll over ressursene, og sikkerhet for foredling og avsetning. Det er bare oss det står på, om vi vil gripe mulighetene.

- Handlefrihet. Har vi noen gang fått svar på hva som er nei-sidens plan med Norge? Er det handlefrihet til å skape inflasjon og gjøre det enda dyrere i landet vårt, med tap av arbeidsplasser som resultat? Er det

skatte- og avgiftsøkninger? Eller rett og slett handlefrihet til å være Europas alene-land, med minst å si av alle?

Vi må skaffe Norge ny handlefrihet gjennom medbestemmelse i Europa. Tenk dere hvilke land det gjelder. Sverige, Finland og Danmark. Nederland, Tyskland, England, - disse - er blant EU-landene. Det er våre nærmeste. Dem kjenner vi. Er det ikke dem vi skal samarbeide nærmest med - på like vilkår - heller enn å plassere oss selv utenfor sammen med Romania og Bulgaria eller de tidligere sovjetrepublikkene som Uzbekistan og Tadsjikistan? For det er vel dette de mener, Bondevik og andre, når de snakker om at det er 50 land i Europa.

Hører dere hvor merkelig det lyder - å skulle stå sammen med tidligere sovjetrepublikker flere tusen kilometer unna - men ikke med Sverige, Finland og Danmark i det samarbeidet de har valgt?

Nei, skal vi ikke heller bli glade for dette - at Europas fremtid bestemmes først og fremst gjennom det nære samarbeidet mellom de landene som står oss aller nærmest? Og kan vi ikke gledes over at det er nå vi kan være med, med full stemmerett, i de viktige tiår som vil bestemme vår fremtid?

La oss være med og bestemme over de lover og regler som skal gjelde også for oss. Husk at vi er med i EØS. La oss selv ta vare på våre egne interesser, for det er vi som kjenner dem best. Uansett hvor godt vi kjenner svensker og dansker - vi kan ikke overlate til dem å ta vare på Norge. Nei, Norge må ta vare på seg selv.

Det er vi som vil ta vare på norske bedrifter, på hele landet og alle distrikter og snu den negative utvikling som sysselsettingen i industrien har vært gjennom. Det er vi som vil ta ansvaret for velferdsstaten, for vi vet at vi må ha råd til velferden. Da må vi sikre landets økonomi.

Nesten 100 000 industriarbeidsplasser er gått tapt siden 1970. 10.000 av disse var her i Østfold. Så har dere sikkert hørt nei-siden si at, ja, men det har vært enda verre i EU-landene. Og det høres jo ikke ut. Men, det er bare den lille haken ved det nei-siden sier at det er helt feil.

Vi i Norge har hatt en nedgang i industriarbeidsplasser siden 1970 på 22,8 % mens nedgangen i Vest-Europa i samme tidsrom var på 12,2 %.

I samme tidsrom har vi i Norge opprettet ,rundt 360 tusen nye arbeidsplasser i offentlig virksomhet. Denne økningen svarer til halvannen ganger folketallet i Østfold fylke.

Vi har kunnet satse så sterkt i det offentlige fordi vi begynte å utvinne olje tidlig på 1970-tallet. Og oljeinntektene har økt kraftig i denne perioden. Det har satt Norge i en enestående situasjon. I dag skaffer oljesektoren landet rundt 120 milliarder kroner årlig. Det svarer til nesten 30 000 kroner pr. nordmann. En stor del av dette har gått til statskassa, og har gått ut igjen i form av overføringer til kommunene, økte pensjoner og tilskudd til bl.a. jordbruket. Vi har bygd ut skolevesenet, barnehagene,

sykehusene og omsorgsarbeidet. Men nå vil oljeinntektene snart begynne å synke. Og da må landet vårt ha flere ben å stå på.

Vi har fortsatt store, udekkede behov på mange områder. Vi ønsker å kunne utnytte de mulighetene medisinske fremskritt gir til å gjøre livet lettere for mange. Vi ønsker å styrke omsorgen for de eldre - det behovet kjenner dere godt i Fredrikstad. Vi skal sikre folketrygdens ytelser når det utover i neste århundre blir langt flere alderspensjonister enn i dag. Vi skal styrke skolen og utdanningen vår. På vei- og jernbanesektoren er det behov for å bedre standarden, ikke minst i Østfold.

Vi kan ikke finne den samme oljen en gang til. Svaret på utfordringen er å gi norsk næringsliv de beste muligheter. Ikke de nest beste. Det valgte ikke Sverige. Heller ikke Finland.

Vi må ha bedrifter som kan tjene penger. Det er hvis de tjener penger at de betaler skatt, det er da de kan utvide og ansette flere. Og det er gjennom skatter og avgifter at vi finansierer velferdsstaten. Vi må innse at store deler av næringslivet vurderer om de skal investere og skape nye arbeidsplasser i Norge eller i andre land. Dette spørsmålet er blitt enda mer aktuelt etter at Sverige sa ja til EU. Det er bare investeringer i Norge som skaper arbeidsplasser og sikrer verdiskaping her. Vi bør ikke legge opp til at det er tryggere og bedre på den andre siden av grensen

Industrifylket Østfold trenger et EU-medlemskap. På femten år har Østfold mistet 40 prosent av sine industriarbeidsplasser. Dette har ført til tap av skatteinntekter og til en høy arbeidsløshet. I nesten alle kommunene i Østfold er skatteinntektene pr. innbygger lavere enn landsgjennomsnittet. De siste årene har Østfold sammen med et annet tradisjonsrikt industrifylke, Telemark, hatt Norges høyeste ledighet. Nå er det klare tegn til lysning. Ledigheten er på vei ned i Østfold som i landet for øvrig. Østfold kan faktisk glede seg over å være ett av de fylkene der ledigheten reduseres raskest.

Da har det vært viktig at vi har hatt EØS som en realitet, helt siden høsten 1992. I år får vi mer enn 30 000 nye arbeidsplasser. Men fortsatt er det langt fram til vi kan si oss fornøyd. Vi trenger mange år med en slik utvikling som vi nå er inne i før vi har fått sysselsettingen opp på et tilfredsstillende nivå. Nå må vi ikke gjøre denne jobben vanskeligere for oss selv ved å si nei til EU.

Vi har nå fått gjennomslag for at vi som medlemmer av EU kan få særskilt støtte til områder i sentrale Østlands-områder der industrien har hatt særlige problemer. Foruten Grenland-området i Telemark og Aust-Agder er fem kommuner i Østfold på lista. Disse fem kommunene er Fredrikstad, Sarpsborg, Halden, Askim og Skiptvedt.

Ved medlemskap vil Norge få 400 millioner fra EUs strukturfond de neste fem årene til særskilte tiltak i Østfold og Grenland. Den norske egenandelen kommer i tillegg til dette. Det kan altså være snakk om en kjempesatsing i dette distriktet, for å forsterke den nye given vi nå ser.

Men ved et nei sitter nå kommuner og bedrifter klare på den andre siden av grensa til å lokke til seg bedrifter hvis det blir nei i Norge. Da får de en fordel Østfold ikke har.

Som grensefylke er Østfold utsatt. Det kan nevnes mange eksempler på næringer og bedrifter i dette fylket som vil få det vanskeligere hvis Sverige og Norge nå skiller lag. Industrien har jeg allerede nevnt. Transportnæringen, som kjører over hele Europa, og som er avhengig av at eksportindustrien går bra.

Dagligvarehandelen, som mer enn i noen annen del av landet merker konkurransen fra Sverige. Jeg tror ingen her tviler på at svenskegrensen fortsatt blir en handledisk hvis vi blir stående utenfor EU. Dette ble fortalt ganske klart for meg da jeg tidligere i dag var i Halden og besøkte en butikk som solgte 70 kg ribbe i november og desember i fjor. En liten butikk like over grensen solgte 30 tonn.

Når Sverige nå går med i EU må vi regne med at juleribba og mange av de andre matvarene som dere jevnlig handler i Sverige blir enda billigere. Og når dere først reiser til Strömstad eller andre steder over grensen, kjøper dere også mye annet. Vin og brennevin på Systembolaget, tobakk, materialer, utstyr til bilen og utstyr til badet. Vi kommer ikke utenom at en ytterligere økning i grensehandelen vil føre til at enda flere arbeidsplasser i dagligvarebransjen går tapt. Ikke minst går det ut over kvinnene. Kommer vi med i EU, vil matvareprisene bli langt mer like på norsk og svensk side. Da vil vi få en mer normal grensehandel, der til og med noen svensker vil komme hit til oss!

EU legger vekt på å bedre kommunikasjonene i Europa, ikke minst jernbanen. Norge er som søkerland trukket med i dette arbeidet. Det er viktig at Norge ikke blir hengende etter, med de negative virkningene det ville fått for norsk næringsliv og dermed norske arbeidsplasser. Innenfor dette arbeidet har vi fra norsk side særlig fremhevet jernbanen mellom Oslo og Kornsjø, E 6 fra Oslo til Svinesund, jernbane fra Oslo mot Stockholm og E 18 fra Oslo til Ørje. Et medlemskap kan føre til at arbeidet med disse prosjektene kan skje raskere enn ellers.

Vi har en stor offentlig sektor i Norge. Det er en viktig verdi og et politisk valg vi har gjort. Men vi må samtidig erkjenne at en økonomi med en stor offentlig sektor er sårbar og forutsetter at vi har et solid næringsliv. Svikter inntektene, kan vi ikke bare vedta å øke den offentlige sektoren; sykehusene, skolene, omsorgsarbeidet og folketrygden. Situasjonen i Sverige viser at det ikke er noen selvfølge at vi bare kan fortsette å bygge ut velferdstilbudene, hvis økonomien vår svikter.

Det er derfor ansatte i privat sektor og ansatte i offentlig sektor har felles interesser når det kommer til stykket. Vi er alle avhengige av de verdier vi kan skape imorgen og i fremtiden. Ellers greier vi ikke å skape nye arbeidsplasser i næringslivet, og vi får ikke inntekter til å bygge ut den

offentlige sektoren. Derfor gjelder det å skape så trygge vilkår for bedriftene som mulig.

Ingen kan tvinge norske bedrifter til å investere i ny virksomhet i Norge. Det er hvis de går godt og har tro på fremtiden at ny virksomhet kommer i gang og at flere hender kommer i virksomhet. Tror dere det blir lettere å få bedrifter til å investere her i Østfold, hvis Norge nå sier nei? I Sverige ser vi at bedrifter og kommuner sitter klare for å trekke bedriftene til seg, hvis det blir nei i Norge. Skal vi frivillig gi fra oss alle de mulighetene?

EU-medlemskap gir større trygghet for norske bedrifter. Tre av fire bedrifter i Østfold - hvor ledelsen og de ansatte sammen har vurdert sin framtid - sier det er tryggest for dem at Norge blir med. De sier det er tryggere for norske bedrifter å vite at andre land ikke kan lage regler som har som formål å holde norske bedrifter ute fra markedet. Derfor bør vi ikke overlate til svenskene og de andre Eu-landene å lage spillereglene.

Hva mer er viktig for norsk økonomi? Jo at de land som vi handler mest med har en stabil økonomi. Vi tjener ikke på voldsomme opp- og nedganger, eller på inflasjon og høye renter. Høye renter er et viktig hinder for nye investeringer. Høye renter truer arbeidsplasser. Høye renter svir for forbrukerne. Et EU-medlemskap vil fremme lave renter, og stabile økonomiske forhold. Det trenger Norge. Også derfor er ja det tryggeste valget.

Ja men EØS-avtalen da? Er ikke den et alternativ? Jo, - den er det. Men den er blitt et mye dårligere alternativ når Sverige, Finland og Østerrike nå går inn i EU. Da blir det bare oss og Island igjen på EFTA-siden.

Den EØS-avtalen som ble utviklet som en mest mulig balansert såkalt to-pilar-løsning, den blir ganske annerledes, med 370 millioner mennesker på EU-siden, og oss 4 1/2 millioner på den andre.

Jeg kan ikke stå her og si at vi vil få samme innflytelse i EØS som vi ville ha hatt dersom vi fortsatt hadde stått sammen med de tre andre EFTA-landene utenfor EU. Hvorfor skal vi da velge å si ja bare til markedet, men nei til styring og innflytelse? Det kan i hvertfall ikke være noe demokratisk ideal.

EØS-reglene omfatter de fire friheter, på samme måte som i EU. Men så sier noen at i EØS kan vi jo bare si nei til EUs regler. Det synes noen er en fordel. Det er bare det at hvis vi sier nei til nye regler, så kan vi risikere at viktige deler av avtalen blir opphevet. Andre land synes nemlig ikke det er så naturlig at vi skal ha særregler og bare sikre oss fordelene. Så det kan bli dyrt. Virkelig dyrt. Er det trygghet for norsk næringsliv?

Vi kan jo også risikere at SV og Senterpartiet går imot den nye EØS-avtalen i Stortinget. Det kommer av at vi kan risikere at EU vil kreve en ny kontrollordning for avtalen når det bare blir Norge igjen på den ene siden for alle praktiske formål. Og selv om vi vil måtte kjempe med nebb og klør for å redde stumpene hvis det blir nei, så må vi ha sagt fra om

dette nå. Fremtiden blir mindre trygg med et nei. Det er med et ja vi vet hva vi har.

Jeg vet dere har for vane her i Fredrikstad å si at "det ornær sæ." Jeg har stor sans for den optimismen og den troen på fremtiden som ligger i det. Men det ornær sæ ikke av seg sjøl. Det er vi selv som må sørge for det. Da er det tryggeste å si ja til EU.

Er du av dem som ønsker minst mulig forandring i den hverdagen vi sammen har skapt? Da er det tryggeste valget å si ja. Jeg tror det blir størst forandring ved et nei.

Når det kommer til stykket har vi mennesker i alle land dette felles. Vi ønsker en trygg økonomi. Vi ønsker at barna våre skal få utdanning og bedre muligheter enn vi selv hadde. Vi ønsker å løse miljøproblemene, og vi ønsker fremfor alt fred og sikkerhet. Fred og frihet er det mest grunnleggende behov vi har. Svært mange er enig om at EU er bra for fred og sikkerhet. Det burde egentlig være argument godt nok for å si ja.

Europa samles i fredelig samarbeid. Norge hører hjemme her. Vi er mer og viktigere enn våre 4 millioner mennesker skulle tilsi. Andre land har respekt for Norge. Et nei betyr at Norge mister betydning. Et ja betyr mer trygghet for den enkelte og for landet vårt. Derfor er ja det beste valget og det trygge valget. Norge trenger ditt ja.